



# IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

*Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal*

## №5



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

# 2025



## IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

*Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal*

### **Bosh muharrir:**

**Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich**

*Elektron nashr. 479 sahifa.*

*E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.*

### **Bosh muharrir o'rinbosari:**

**Karimov Norboy G'aniyevich**

### **Muharrir:**

**Qurbonov Sherzod Ismatillayevich**

### **Tahrir hay'ati:**

**Salimov Oqil Umrzoqovich**, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi  
**Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich**, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi  
**Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich**, texnika fanlari doktori (DSc), professor  
**Rae Kvon Chung**, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati  
**Osman Mesten**, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari  
**Axmedov Durbek Kudratillayevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Axmedov Sayfullo Normatovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Kalonov Muxiddin Baxritdinovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Siddiqova Sadoqat G'afforovna**, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
**Xudoyqulov Sadirdin Karimovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Maxmudov Nosir**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Yuldashev Mutallib Ibragimovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Samadov Asqarjon Nishonovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor  
**Slizovskiy Dimitriy Yegorovich**, texnika fanlari doktori (DSc), professor  
**Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Axmedov Ikrom Akramovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Hakimov Nazar Hakimovich**, falsafa fanlari doktori (DSc), professor  
**Musayeva Shoira Azimovna**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor  
**Ali Konak (Ali Ko'nak)**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)  
**Cham Tat Huei**, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)  
**Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.  
**Utayev Uktam Choriyevich**, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari  
**Ochilov Farkhod**, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i  
**Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent  
**Axmedov Javohir Jamolovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
**Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li**, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi  
**Bobobekov Ergash Abdumalikovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.  
**Djudi Smetana**, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)  
**Krissi Lyuis**, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)  
**Glazova Marina Viktorovna**, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)  
**Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
**Sevil Piriyeva Karaman**, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)  
**Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li**, TDIU ITI departamenti rahbari  
**Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li**, TDIU katta o'qituvchisi



## IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

*Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal*

### Editorial board:

**Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

**Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

**Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich**, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

**Rae Kwon Chung**, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

**Osman Mesten**, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

**Akhmedov Durbek Kudratillayevich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Akhmedov Sayfullo Normatovich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Siddikova Sadokat Gafforovna**, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

**Khudoykulov Sadirdin Karimovich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Makhmudov Nosir**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Yuldashev Mutallib Ibragimovich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Samadov Askarjon Nishonovich**, Candidate of Economic Sciences, Professor

**Slizovskiy Dmitriy Yegorovich**, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

**Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Akhmedov Ikrom Akramovich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Eshtayev Alisher Abduganiyevich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Khakimov Nazar Khakimovich**, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

**Musayeva Shoira Azimovna**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

**Ali Konak**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

**Cham Tat Huei**, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

**Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

**Utayev Uktam Choriyevich**, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

**Ochilov Farkhod**, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

**Buzrukxonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

**Akhmedov Javokhir Jamolovich**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

**Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli**, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

**Bobobekov Ergash Abdumalikovich**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

**Judi Smetana**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

**Chrissy Lewis**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

**Glazova Marina Victorovna**, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)

**Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

**Sevil Piriyeva Karaman**, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

**Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli**, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

**Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli**, Senior lecturer at TSUI

## Ekspertlar kengashi:

**Berkinov Bazarbay**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Po'latov Baxtiyor Alimovich**, texnika fanlari doktori (DSc), professor  
**Aliyev Bekdavlal Aliyevich**, falsafa fanlari doktori (DSc), professor  
**Isakov Janabay Yakubbayevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Xalikov Suyun Ravshanovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent  
**Rustamov Ilhomiddin**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent  
**Hakimov Ziyodulla Ahmadovich**, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent  
**Kamilova Iroda Xusniddinovna**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
**G'afurov Doniyor Orifovich**, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
**Fayziyev Oybek Raximovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
**Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
**Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi**, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent  
**Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna**, katta o'qituvchi  
**Babayeva Zuhra Yuldashevna**, mustaqil tadqiqotchi

## Board of Experts:

**Berkinov Bazarbay**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor  
**Pulatov Bakhtiyor Alimovich**, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor  
**Aliyev Bekdavlal Aliyevich**, Doctor of Philosophy (DSc), Professor  
**Isakov Janabay Yakubbayevich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor  
**Khalikov Suyun Ravshanovich**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor  
**Rustamov Ilkhomiddin**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor  
**Khakimov Ziyodulla Akhmadovich**, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor  
**Kamilova Iroda Khusniddinovna**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics  
**Gafurov Doniyor Orifovich**, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy  
**Fayziyev Oybek Rakhimovich**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor  
**Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor  
**Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna**, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor  
**Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna**, Senior Lecturer  
**Babayeva Zuhra Yuldashevna**, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi  
08.00.02 Makroiqtisodiyot  
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti  
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti  
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti  
08.00.06 Ekonometrika va statistika  
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit  
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit  
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti  
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti  
08.00.11 Marketing  
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot  
08.00.13 Menejment  
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari  
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti  
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya  
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

**Muassis:** "Ma'rifat-print-media" MChJ

**Hamkorlarimiz:** Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

## Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.



# MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”.....	20
<b>Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov</b>	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
<b>Musayeva Shoira Azimovna</b>	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
<b>Ж.Я.Нуриллаев</b>	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta’siri tahlili.....	37
<b>Xolmamatov Farhodjon Kubaevich</b>	
O‘zbekiston respublikasida aholi bandligini ta’minlashdagi dolzarb masalalar .....	44
<b>Ibragimov Elmurod Gulboynor o‘g‘li</b>	
O‘zbekiston respublikasida elektr energiyasi ta’minoti hajmini yalpi ichki mahsulot hajmiga ta’sirini ekonometrik tahlil qilish.....	48
<b>Fayziyev Rabim Alikulovich</b>	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarini takomillashtirish amaliyoti .....	60
<b>Umurzoqova Adiba Ochilovna</b>	
Qishloq xo‘jaligi kooperativi boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o‘ziga xos xususiyatlari .....	67
<b>Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich</b>	
O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmini prognozlashda ekonometrik modellar (yillik) .....	72
<b>Qodirov Farxod Amirovich, Bo‘ribaeva Qundiz Muratbaevna</b>	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	77
<b>Mahamatova Maftuna</b>	
Xufiyona va yashirin iqtisodiyotning amaliy tahlili o‘zbekiston miqyosida.....	83
<b>Koshanov Abdimurat Azat uli</b>	
Soliq tizimini barqarorligini belgilovchi omillar tahlili.....	87
<b>Nurillayev Jasurbek Davronbekovich</b>	
Mahalliy budjetlar daromad manbalarini mustahkamlash omillari.....	92
<b>Soatova Nodira Boboxanovna</b>	
Bank infratuzilmasining raqamli transformatsiyasi va resurslar bazasi shakllanishi: nazariy asoslar va texnologik yondashuvlar.....	97
<b>Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o‘g‘li</b>	
Ichki auditning transformatsion potentsiali: tahliliy amallarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish.....	102
<b>Misirov Akbarali Pardaboyevich, Ismoilov Asadbek Abdusamat o‘g‘li</b>	
Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo‘llari.....	110
<b>Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna</b>	
Yashil moliya – iqtisodiy rivojlanish mexanizmi sifatida .....	117
<b>Nodir Xidirov G‘iyosaliyevich</b>	
Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning likvidiligi va moliyaviy barqarorligini ta’minlashning xorij tajribasi va uning amaliy ahamiyati .....	122
<b>Bauyetdinov M.J.</b>	
Теоретические подходы к определениям агрессий социально - экономической и политической стабильности государства как фактор повышения рекреационных потребностей .....	128
<b>Алимова Райхона Баходировна</b>	
Innovatsion ta’lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish.....	139
<b>Komilov Umidjon Normurod o‘g‘li, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi</b>	



Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirish manbalari .....	143
<b>Nematulloev Suxrob Sobirovich</b>	
Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to'sinning seysmik kuchlar ta'siridagi tebranishining V.Z. Vlasov usuli asosida analitik tadqiqi .....	148
<b>Kamola Xaydarova</b>	
"Sibir daryolarining burilishi" loyihasining tarixiy va retrospektiv tahlili .....	153
<b>Mahmudov Nosir Mahmudovich</b>	
Sarguzasht turizmini rivojlanishi va sarguzasht turlarda turistlarning xavfsizligini ta'minlashda instruktor-gidlarning roli .....	159
<b>Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li</b>	
Scientific-theoretical foundations of the use of ict in ensuring management efficiency and security in enterprises .....	165
<b>Khalilov Bekzod Akhmatovich</b>	
Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari.....	171
<b>Mirtursunova Dinara Anvarovna</b>	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'llari.....	175
<b>Tangriyev Izzat Raxmatullayevich</b>	
Qashqadaryo viloyatida eko va etno turizmni rivojlantirishning istiqbollari va iqtisodiy samaradorligi.....	181
<b>Erkayeva Barno, Xushvaqto'v Ramziddin</b>	
O'zbekiston bank tizimida raqamli valyutalar va yashil investitsiyalar integratsiyasini takomillashtirish .....	186
<b>Nodirov Azizxon Asrorovich</b>	
Global energiya noaniqligining o'zgaruvchanligi ekonomertik modellari .....	192
<b>Bexzod Qo'ziboev</b>	
Экоцифра: цифровизация МСП для зеленого устойчивого роста .....	197
<b>С.С. Убаева</b>	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish va ekologik toza hududni yo'lga qo'yishning ahamiyati .....	201
<b>Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich</b>	
Statistika fanining shakllanish bosqichlari va rivojlanish tendensiyalari.....	206
<b>Nabixodjaev Abbas Abdupattahovich, Umarova Mukaddas Abbasovna</b>	
Hududlarning atmosferaga chiqaradigan zararli chiqindilar miqdorini sanoat mahsulotiga nisbati bo'yicha tahlili .....	210
<b>Baqoyev Husan Nuriddinovich</b>	
Qayta tiklanadigan vodorod narxlari strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish .....	216
<b>Nuraliyeva Komila Sanakulovna</b>	
Qishloq xo'jaligini «yashil» iqtisodiyot asosida rivojlantirishga o'tishning zarurligi va mohiyati.....	221
<b>Yoldoshev Mutalib Ibrohimovich</b>	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "yashil investitsiyalar" dan foydalanishning xorij tajribalari .....	225
<b>Ruzibayeva Nargiza Xakimovna, Rustamova Nasiba Arslanovna</b>	
Ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni.....	230
<b>Raxmonova Feruza Musaqlovna</b>	
Oliy ta'lim xizmatlarini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni.....	234
<b>Mirzaxajeva Shaxzoda Shuxratovna</b>	
Tijorat banklari muammoli kreditlarining likvidlilikka ta'siri.....	240
<b>Karshiyev Adham Anvarovich</b>	
Kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirishning nazariy metodologik jihatlari.....	245
<b>Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Aliyev Maqsudbek Erkinovich</b>	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari.....	251
<b>Talapova Nargiza Baxriddinova</b>	



“Deviant xulq-atvorli o‘smirlarning ijtimoiy moslashuvining psixologik xususiyatlari” .....	255
<b>Saidbekova Feruza Anvarbek qizi</b>	
Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda davlat siyosatining roli va imkoniyatlari .....	258
<b>Nutfullayev Shohrux Mexli o‘g‘li, Qurbanov Ulug‘bek Erkinovich</b>	
Анализ показателей развития зелёной химии по всему миру и в узбекистане за последние десять лет .....	262
<b>Фозилова Фирангиза Комиловна</b>	
Tijorat banklarining o‘zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ta’siri .....	270
<b>Masharipov Rasulbek Jo‘rabekovich</b>	
Biznes birlashuvda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish yo‘nalishlari .....	273
<b>Hamroyeva Zuhra Amiral qizi, Xayitboyeva Laylo Oybekovna, Mirzarayimov Sardorbek Ravshanovich</b>	
O‘zbekiston respublikasida pul-kredit siyosatining maqsadi .....	277
<b>Adilov Zuxriddin Marip o‘g‘li</b>	
Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarish va bozorlararo aloqalarining statistik o‘zgarish tendensiyalari .....	281
<b>Zakirova Umida Maxamadaminovna</b>	
Iqtisodiy bilimlarni shakllanishi va rivojlanishi .....	286
<b>Po‘latov Abdulloh Xolxo‘jayevich</b>	
Теоретические основы эффективного управления финансовыми ресурсами предприятий с государственной долей (на примере узбекистана) .....	291
<b>Ахмедов Дилшод Турсункулович</b>	
Robototexnika asoslari va maktab ta’limida qo‘llanilishi .....	298
<b>Tuxliyev Muslimbek Sherzod o‘g‘li</b>	
Sun‘iy intellektlar yordamida o‘quvchilarni hayotiy faoliyat ko‘nikmasini shakllantirishi .....	303
<b>Mirxasilova Zulfiya Kochkarovna, Abdurahmanova Ozoda Djo‘rayevna, Kurbanov Azimjon Jo‘raboy o‘g‘li</b>	
Levi tengsizligi uchun A.N. Kolmogorov teoremlari .....	316
<b>Saypiddinov Shukurullo Sadrdinovich, Baxramov Rustamjon Qambarali o‘g‘li</b>	
Rivojlanayotgan mamlakatlar bank tizimida raqamli moliyaviy texnologiyalarni joriy etish afzalliklari .....	320
<b>Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich</b>	
O‘zbekiston respublikasining mdh mamlakatlari bilan tashqi savdo faoliyati tahlili: o‘zgarish tendensiyalari va istiqbollari .....	326
<b>Ilyosov Asrorjon Axrorjon o‘g‘li, Abdullaev Alisher Maxmudovich, Tuxtasinova Muxayyo Mirzasultonovna</b>	
Elektron tijoratni rivojlantirishning xorij tajribasi .....	330
<b>Madieva Zuxra Iskandarbekovna</b>	
Inson resurslarini o‘rganishning asosiy yondashuvlari: mohiyat-ta’rifiy tahlil .....	336
<b>Bakirov Qobiljon Mamatyusupovich</b>	
Bandlikni ta’minlashda davlat tomonidan institutsional muhit yaratishning roli .....	340
<b>Dilorom Tojiboyeva, Umida Ravshanovna Anvarova</b>	
Mamlakatimizda islom moliyasini rivojlantirish maqsad va choralari .....	346
<b>Xoliyorov Xomid Boynazarovich</b>	
Разработка экспертной системы для оценки финансового состояния предприятия .....	352
<b>Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna</b>	
Farg‘ona vodiysi viloyatlarida kichik biznes ko‘rsatkichlarining o‘zgarishi: panel regressiya tahlili .....	362
<b>Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi</b>	
O‘zbekiston Respublikasida makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarni hisoblashdagi asosiy muammolar va ularning yechimlari .....	368
<b>Farmonov Ilhomjon Iqboljon o‘g‘li</b>	
Xorijiy tajriba asosida korxonalar innovatsion faolligini boshqarishni takomillashtirish .....	374
<b>Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi</b>	
Mahalliy davlat hokimiyati organlarida milliy kadrlar zaxirasini shakllantirish .....	380
<b>G‘aniev Elyor Sobirjonovich</b>	
O‘zbekistonda sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishning ahamiyati .....	386
<b>Mirzayev Muzaffar Maxmudovich</b>	



The role of international investments in greening and ecological rehabilitation of the aral sea region .....	392
<b>Ospanova Feruza Bazarbaevna</b>	
“Зеленое направление” совершенствования бухгалтерского учета .....	397
<b>Ибрагимов Гайратжон Артикович</b>	
Xarajatlarni kelib chiqish joylari va javobgarlik markazlari bo'yicha hisobga olishni takomillashtirish .....	403
<b>Xamidova S.Ya.</b>	
Mintaqalarni iqtisodiy rivojlantirishning metodologik asoslari va ularni takomillashtirish.....	409
<b>Toshaliyeva Saodat Toxirovna</b>	
O'zbekistonda kichik turar joy biznesini rivojlantirishda xorijiy tajribalar .....	414
<b>Yo'ldashev Bekzodjon Sherzodjon o'g'li</b>	
Tijorat banklarida davlat maqsadli dasturlarini moliyalashtirish yuzasidan ilmiy-nazariy qarashlar.....	419
<b>Shodiyev Shuhrat Sunnat o'g'li</b>	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing strategiyalaridan foydalanishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	426
<b>Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi</b>	
Risk management in commercial banks, methodological approaches and practical implementation .....	433
<b>Baymuratova Zina Aqilbekovna, Jarilkapova Naubaxar Paraxat qizi</b>	
The impact of competition on economic growth: evidence from uzbekistan's automotive industry.....	439
<b>Saydaliyeva Dilrabo Baxriddin qizi</b>	
Raqamli texnologiyalarning oliy talim xizmatlarini rivojlantirishdagi o'rni.....	444
<b>Mirzaxadjayeva Shahzoda Shuxratovna</b>	
Развитие производства сельскохозяйственной продукции путем развития цифровых технологий.....	450
<b>Юсупов Мухиддин Соатович</b>	
Tijorat banklarida loyihaviy moliyalashtirish risklarini boshqarish amaliyotini takomillashtirish .....	457
<b>Berdiyev Akram O'ktamovich</b>	
Iqtisodiy tarmoqlarni soliqqa tortish orqali investitsiya loyihalarini rivojlantirish.....	463
<b>Sharipov Eldor Salohiddin o'g'li</b>	
Iqtisodiyotda investitsiya va kredit salohiyatini bank faoliyatiga ta'siri.....	468
<b>Ergashova Nilufar Sobirovna</b>	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirish .....	473
<b>Tashmukhamedova Karima Samatovna</b>	



# QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIK SALOHIYATINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH



**Tashmukhamedova Karima Samatovna**

Iqtisodiyot va ko'chmas mulk kafedrası dotsenti (PhD),  
Toshkent arxitektura-qurilish universiteti  
takarima73@gmail.com

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirish masalalari o'rganiladi. Sanoat korxonalarini uchun raqobatbardoshlikni oshirishning strategik yo'nalishlari, texnologik innovatsiyalarni joriy etish, resurslarni samarali boshqarish va marketing strategiyalarini optimallashtirish masalalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, ijtimoiy mas'uliyat va ekologik jihatlarning raqobatbardoshlik salohiyatining oshishiga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil etiladi. Maqola qurilish materiallari sanoatida barqaror o'sishni ta'minlash hamda raqobat ustunligini qo'lga kiritish uchun muhim ilmiy yondashuvlarni taqdim etadi.

**Kalit so'zlar:** raqobatbardoshlik salohiyati, qurilish materiallari sanoati, texnologik innovatsiyalar, resurslarni boshqarish, marketing strategiyalari.

**Abstract:** This article explores the issues of improving the management of the competitive potential of enterprises in the construction materials industry. Strategic directions for enhancing competitiveness, the implementation of technological innovations, effective resource management, and optimization of marketing strategies are discussed. Additionally, the impact of social responsibility and environmental factors on the increase in competitive potential is analyzed. The article presents important scientific approaches for ensuring sustainable growth and gaining a competitive advantage in the construction materials industry.

**Key words:** competitive potential, construction materials industry, technological innovations, resource management, marketing strategies.

**Аннотация:** В данной статье рассматриваются вопросы совершенствования управления конкурентным потенциалом предприятий в строительной отрасли. Обсуждаются стратегические направления повышения конкурентоспособности, внедрение технологических инноваций, эффективное управление ресурсами и оптимизация маркетинговых стратегий. Также анализируется влияние социальной ответственности и экологических факторов на повышение конкурентного потенциала. Статья представляет важные научные подходы для обеспечения устойчивого роста и достижения конкурентных преимуществ в строительной отрасли.

**Ключевые слова:** конкурентный потенциал, строительная отрасль, технологические инновации, управление ресурсами, маркетинговые стратегии.

## KIRISH

Qurilish materiallari sanoati – mamlakat iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, infratuzilma rivoji, uy-joy qurilishi va sanoat obyektlarini barpo etishda asosiy o'rin tutadi. O'zbekiston Respublikasi statistikasiga



ko'ra, qurilish materiallari sanoati 2023–yilning oxiriga kelib, jami sanoat ishlab chiqarishining 10 foizdan ortig'ini tashkil etadi. Mamlakatda qurilish materiallari ishlab chiqarish hajmi yil sayin o'sib bormoqda. 2023–yilda bu ko'rsatkich 7,5 trillion so'mdan oshdi. Qurilish materiallari sanoatining o'sishi, ayniqsa, ichki va tashqi bozorlar uchun eksport hajmlarining ko'payishi bilan kuzatilmoqda [1].

Ushbu sohaning raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarish – uning takomillashtirilishi va barqaror rivojlanishi uchun zaruriy vositalardan biridir. Raqobatbardoshlik o'zining iqtisodiy va innovatsion komponentlari bilan sanoat korxonalarini uchun muhim strategik omil bo'lib, bozor sharoitlariga moslashish va ichki samaradorlikni oshirish imkoniyatlarini yaratadi. Prezidentning 2024–yil 23–martdagi farmoniga ko'ra, qurilish materiallari sanoatini rivojlantirish va raqobatbardoshlikni oshirishga qaratilgan maxsus dasturlar ishlab chiqilishi belgilangan. Bu esa sektorda yangi innovatsion texnologiyalarni joriy etish imkoniyatlarini kengaytiradi [2].

Bugungi kunda qurilish materiallari sanoatidagi raqobatbardoshlikni oshirish faqat texnologik innovatsiyalarni joriy etish bilan cheklanmaydi. Shu bilan birga, resurslarni samarali boshqarish, marketing strategiyalarini optimallashtirish, ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olish va ekologik barqarorlikni ta'minlash zarurati kundalik talabga aylanmoqda. Raqobatbardoshlikni oshirish masalalarini chuqur tahlil qilish sanoatning global bozorlar bilan raqobatlashishga tayyorligini ko'rsatib, uning rivojlanishiga yangi imkoniyatlar yaratadi.

Shu sababli, maqolada qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishning innovatsion yondashuvlari, texnologik yangiliklar va strategik boshqaruvning muhim jihatlari keng tahlil qilinadi. Raqobatbardoshlikni oshirishning asosiy usullarini belgilash, ularni amaliyotda qo'llash va samarali boshqarish usullarini ishlab chiqish sanoatning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bu maqola qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlikni oshirish va bozorni kengaytirish uchun ilmiy yondashuvlar hamda metodologik asoslarni taqdim etadi.

## ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Qurilish materiallari sanoati korxonalarini uchun raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarish sohasida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ko'plab milliy va xalqaro tadqiqotchilar tomonidan keng o'rganilgan. Shu bilan birga, bu soha iqtisodiyotning boshqa tarmoqlari bilan solishtirilganda o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, sanoatning tez rivojlanishi va innovatsion yondashuvlarning tatbiq etilishiga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Qurilish materiallari sanoatidagi raqobatbardoshlikni oshirish borasida O'zbekiston va boshqa davlatlarning iqtisodiy siyosatini tahlil qilgan ilmiy ishlar mavjud. Masalan, X. M. Jalolov 2020-yilda o'z tadqiqotlarida qurilish materiallari sanoatining raqobatbardoshlik salohiyatini oshirishda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning ahamiyatini ta'kidlaydi. Muallifga ko'ra, yangi texnologiyalarni joriy etish orqali sanoatning samaradorligini oshirish va global bozordagi raqobatni kuchaytirish mumkin.

Shuningdek, B. A. Nurmuhammedov tomonidan 2019-yilda olib borilgan tadqiqotlarda qurilish materiallari sanoatining rivojlanishida ekologik jihatlari va barqaror ishlab chiqarish tizimlarining muhim o'rnini ko'rsatilgan. Muallifning fikricha, ijtimoiy mas'uliyat va ekologik barqarorlik raqobatbardoshlikni oshirish uchun zaruriy shartlar hisoblanadi [3].

T. Sh. Temirov 2021-yilda o'tkazgan tadqiqotida qurilish materiallari sanoatida marketing strategiyalarining ahamiyatini ta'kidlaydi. U raqobatbardoshlikni oshirishda samarali marketing strategiyalarini ishlab chiqish, brend yaratish va ishlab chiqarilgan mahsulotlarning sifatini oshirish zarurligini ko'rsatgan.

Bundan tashqari, O. I. Mirzaev tomonidan 2020-yilda olib borilgan izlanishlar raqobatbardoshlik salohiyatini oshirishda resurslarni samarali boshqarish, ayniqsa energiya tejovchi texnologiyalarni joriy etishning ahamiyatini ochib beradi [4].

Yana bir muhim jihat – bu tizimli yondashuv. B. D. Ginzburg (2019) va N. A. Shirokov (2018) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishda aynan ushbu yondashuvning muhimligini ko'rsatadi. Tizimli yondashuv ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, kompaniyaning bozor sharoitlariga moslashuvchanligini ta'minlash va innovatsiyalarni doimiy ravishda tatbiq etish zarurligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, xalqaro bozor talablari va yangi tendensiyalarni inobatga olgan holda, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun innovatsion hamda ekologik yondashuvlar zarur deb hisoblanadi (Zimnyaya, 2017) [5].



## TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda qurilish materiallari sanoati korxonalarini uchun raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirish bo'yicha metodologik yondashuvlar integratsiyalangan. Tadqiqotning asosiy metodologik prinsiplari quyidagilardan iborat.

Tizimli yondashuv. Qurilish materiallari sanoatidagi raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarish tizimli yondashuvni talab qiladi. Ushbu yondashuv asosida har bir elementning o'zaro bog'liqligi va umumiy tizimdagi o'rni hisobga olinadi. Bu yondashuvda sanoat korxonalarini faoliyatining barcha yo'nalishlari, jumladan, ishlab chiqarish jarayonlari, resurslarni boshqarish, texnologik innovatsiyalar, marketing strategiyalari va boshqa muhim jihatlarga yagona butunlikda ko'riladi. Har bir komponentning o'zaro aloqasi korxonaning umumiy raqobatbardoshlik salohiyatiga qanday ta'sir ko'rsatishi aniqlanadi.

Masalan, ishlab chiqarish jarayonlari bilan resurslarni boshqarishning samarali integratsiyasi raqobatbardoshlikni oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Shu bilan birga, texnologik innovatsiyalarni joriy etish va marketing strategiyalarining uzviy bog'lanishi ham bu jarayonga bevosita ta'sir qiladi. Texnologiyalarni yangilash, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va resurslardan oqilona foydalanish orqali xarajatlarni kamaytirish, sifatni oshirish va mahsulotlarni bozor talablariga moslashtirish mumkin. Marketing strategiyalarining faol ilgari surilishi, brend yaratish va raqobatchilardan ajralib turish esa bozordagi mavqeni mustahkamlaydi.

Tizimli yondashuvning asosiy afzalligi shundaki, u barcha faoliyatlarni birlashtirib, umumiy maqsad sari yo'naltiradi. Shu bilan birga, korxonaning ichki resurslari hamda tashqi muhit sharoitlarini muvofiqlashtirish imkonini beradi, bu esa raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi.

Strategik boshqaruv. Raqobatbardoshlik salohiyatini oshirishda strategik boshqaruv muhim o'rin tutadi. Qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlikni kuchaytirish uchun uzoq muddatli strategik rejalashtirish, innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish va bozor holatini chuqur tahlil qilish talab etiladi. Strategik boshqaruvning asosiy vazifasi – sanoat korxonalarini uzoq muddatli barqaror o'sishga yo'naltirish, ustun raqobat imkoniyatlarini shakllantirish va bozor o'zgarishlariga tezkor javob berishdir.

Innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish, yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarishni modernizatsiyalash orqali korxonalar o'z raqobatbardoshlik darajasini oshirishga erishadi. Bunday strategiyalar sanoatning umumiy samaradorligini yuksaltirish, resurslardan foydalanishni optimallashtirish va bozor talablariga moslashuvchanlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, global bozor tendensiyalarini tahlil qilish va tashqi omillarni hisobga olish ham zarur. Raqobatbardoshlikni oshirish uchun korxonalar yangi bozor segmentlarini o'zlashtirishi, mavjud bozorlarni kengaytirishi va xalqaro standartlarga mos faoliyat yuritishi lozim. Masalan, ekologik xavfsizlik masalalariga e'tibor qaratish, yangi texnologiyalarni joriy etish yoki iste'molchilarning afzalliklarini oldindan prognozlash orqali ustunlikka erishish mumkin.

Strategik boshqaruv, shuningdek, ichki resurslarni samarali taqsimlash, inson resurslarini zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish va ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olishni ham o'z ichiga oladi. Ilg'or kadrlarni tayyorlash, ularning malakasini muntazam oshirib borish orqali kompaniyalar o'z raqobatbardoshlik salohiyatini mustahkamlashi mumkin. Shu bilan birga, sanoatning ijtimoiy va ekologik jihatlari ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak, chunki raqobatbardoshlikni oshirish faqat iqtisodiy omillar bilan belgilanmaydi. Ayniqsa, ekologik xavfsizlik nuqtayi nazaridan sezgir bo'lgan qurilish materiallari sanoatida ekologik barqarorlik kompaniyalar uchun asosiy strategik ustuvorliklardan biri hisoblanadi.

Shu sababli, strategik boshqaruvning asosiy maqsadi – resurslardan oqilona foydalanish, bozor sharoitlariga moslashuvchanlikni ta'minlash va korxonaning uzoq muddatli muvaffaqiyatini kafolatlaydigan raqobatbardoshlik salohiyatini rivojlantirishdir.

Ushbu metodologik yondashuvlar asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarini uchun raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirishga doir ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu tavsiyalar esa sanoatning global bozorda samarali raqobatlashuviga xizmat qiladi.

## TAHLIL VA NATIJALAR

Qurilish materiallari sanoati korxonalarini raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishning takomillashtirish bugungi kunda sanoatni rivojlantirish va barqaror o'sishni ta'minlash uchun zarur bo'lgan asosiy omillardan biridir. Ushbu tahlilda qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlik salohiyatini oshirish uchun qo'llaniladigan metodlar va strategiyalar muhokama qilinadi, shuningdek ularning samaradorligi hamda imkoniyatlari baholanadi (1-rasm).



1-rasm. Raqobatbardoshlik salohiyatini shakllantirish omillari.

### 1. Texnologik innovatsiyalarni joriy etish

Qurilish materiallari sanoatida texnologik innovatsiyalarni joriy etish raqobatbardoshlik salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Yangi texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga tatbiq etish mahsulot sifatini yaxshilash va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkonini yaratadi. Masalan, avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish tizimlari, 3D bosib chiqarish texnologiyalari hamda ekologik toza texnologiyalardan foydalanish qurilish materiallari tannarxini kamaytirish va sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bunday innovatsiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtiradi va korxonaning umumiy raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

Biroq, texnologik innovatsiyalarni joriy etish ba'zi muammolarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Yangi texnologiyalar uchun katta miqdorda moliyaviy sarmoya talab qilinadi. Shu sababli, korxonalar ushbu jarayonda o'z imkoniyatlari va xarajatlarini puxta baholashi lozim. Shuningdek, xodimlarni yangi texnologiyalar bilan tanishtirish va ularga malakali o'quv mashg'ulotlarini tashkil qilish ham zarur hisoblanadi.

### 2. Resurslarni boshqarish

Resurslarni samarali boshqarish qurilish materiallari sanoati korxonalari uchun raqobatbardoshlik salohiyatini oshirishning yana bir muhim omilidir. Bu sohada energiya, xom ashyo, ishchi kuchi va moliyaviy resurslarni oqilona taqsimlash orqali ishlab chiqarish rentabelligini oshirish mumkin. Masalan, energiya tejamkor texnologiyalardan foydalanish, xom ashyodan isrof qilmasdan foydalanish narxlarini kamaytirish bilan birga, atrof-muhitga zararli chiqindilar hajmini qisqartiradi. Bu esa korxonalar uchun iqtisodiy foyda keltirib, ularning raqobatbardoshligini oshiradi.

Resurslarni samarali boshqarish tizimi ishlab chiqarish jarayonlarini qisqartirish, mahsulot aylanishini tezlashtirish va umumiy ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Masalan, ishlab chiqarishdagi nosozlik va noxush holatlarni aniqlash va bartaraf etish maqsadida zamonaviy monitoring tizimlarini joriy etish lozim. Shu tarzda resurslardan oqilona foydalanish orqali sanoat korxonalarining raqobatbardoshligi sezilarli darajada ortadi.

### 3. Marketing strategiyalari va brend yaratish

Qurilish materiallari sanoatida marketing strategiyalarining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Yaxshi ishlab chiqilgan marketing strategiyalari raqobatbardoshlikni oshirish va yangi bozor segmentlariga kirishni osonlashtirishga yordam beradi. Korxonalar o'z mahsulotlarini samarali targ'ib qilish, raqobatchilardan ajralib turish va yangi iste'molchilarni jalb etish uchun kuchli brend yaratish strategiyalarini qo'llashlari zarur. Brend yaratish, mahsulot sifati va ishonchliligini iste'molchiga yetkazish orqali bozorda korxonaning ustunligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Brend shakllantirishda ekologik barqarorlik, ijtimoiy mas'uliyat va sifatni ta'minlash kabi jihatlar alohida e'tibor qaratilishi kerak. Bu iste'molchilar e'tiborini tortadi va mahsulotni jozibador qiladi. Bundan tashqari,



marketing tadqiqotlari o'tkazish, mijozlar bilan bevosita aloqalarni yo'lga qo'yish, onlayn marketing va raqamli reklama platformalaridan foydalanish orqali mahsulotni samarali targ'ib etish imkoniyati yanada ortadi.

#### 4. Ijtimoiy mas'uliyat va ekologik barqarorlik

Ijtimoiy mas'uliyat va ekologik barqarorlik bugungi kunda qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlik salohiyatini oshirishda asosiy omillardan biri sifatida qaralmoqda. Atrof-muhitga zarar yetkazadigan chiqindilarni kamaytirish va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish korxonalar uchun nafaqat ijtimoiy majburiyat, balki raqobat ustunligidir. Kompaniyalar ekologik barqarorlikni ta'minlash uchun energiyani tejash, resurslarni takror foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash kabi yo'nalishlarni faol amalga oshirishlari lozim.

Shuningdek, ijtimoiy mas'uliyat doirasida xodimlar uchun munosib mehnat sharoitlarini yaratish, hududiy rivojlanishga hissa qo'shish va iste'molchilar manfaatlarini hisobga olish korxonalar obro'sini oshiradi. Bu esa, bevosita bo'lmasa-da, bilvosita tarzda raqobatbardoshlik salohiyatini kuchaytiradi.

Bundan tashqari, ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirish, ya'ni ishchilarni malakali tayyorlash, ularning mehnat sharoitlarini yaxshilash va jamoatchilik bilan aloqalarni rivojlantirish, korxonalar uchun ijobiy imij yaratadi. Bu esa, o'z navbatida, raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi.

Yuqoridagi tahlil va misollar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

Qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlik salohiyatini oshirishda texnologik innovatsiyalarni joriy etish, resurslarni samarali boshqarish va marketing strategiyalarini ilgari surish muhim ahamiyat kasb etadi. Tizimli yondashuvni qo'llash, ishlab chiqarish jarayonlarini integratsiya qilish va barcha resurslarni oqilona taqsimlash raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Ijtimoiy mas'uliyat va ekologik barqarorlik esa nafaqat korxonalar obro'sini oshiradi, balki uning raqobatbardosh salohiyatini mustahkamlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, ushbu tarmoqda strategik boshqaruv va innovatsion yondashuvlar qo'llanilishi, korxonalar uzoq muddatli muvaffaqiyat sari yo'naltiradi.

Shunday qilib, qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlik salohiyatini oshirishning eng samarali yo'li – bu texnologik yangilanishlar, resurslarni oqilona boshqarish va marketing strategiyalarining muvaffaqiyatli integratsiyasidir. Bu yondashuvlar orqali sanoat korxonalari o'z salohiyatini izchil ravishda kuchaytirishi mumkin.

Qurilish materiallari sanoati korxonalari uchun raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarish zamonaviy iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu soha mamlakat infratuzilmasini yaratishda, uy-joy va sanoat obyektlarini barpo etishda muhim rol o'ynaydi. Sanoatning raqobatbardoshligini oshirish esa iqtisodiy o'sishni jadallashtirish va ishlab chiqarish samaradorligini ko'paytirishga zamin yaratadi. Shu bilan birga, raqobatbardoshlikni boshqarish mahsulot sifati va raqobatbardosh narx siyosatini shakllantirishni ham talab qiladi.

Qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlikni oshirish uchun bir qator strategik yondashuvlarni joriy etish muhimdir. Birinchidan, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish, yangi mahsulot va texnologiyalarni ishlab chiqarish orqali kompaniyalar raqobat ustunligini shakllantiradi. Shu bilan birga, bozor talablariga mos ravishda narx siyosatini optimallashtirish va yuqori sifatli mahsulotlarni taklif etish korxonalar bozor ulushini kengaytirishga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, kadrlar salohiyatini boshqarish muhim rol o'ynaydi. Yuqori malakali mutaxassislar zamonaviy texnologiyalarni samarali qo'llash va ilg'or boshqaruv tizimlarini joriy etishda asosiy kuchdir. Shu sababli, xodimlar malakasini oshirish va ularni muntazam qayta tayyorlash tizimi korxonaning raqobatbardoshligini oshirishda hal qiluvchi omil bo'la oladi [5].

Uchinchidan, ekologik omillarni inobatga olish zarur. Bugungi kunda qurilish materiallari sanoati ko'plab hollarda ekologik jihatdan xavfli materiallar ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'layotgan bir paytda, ekologik xavfsiz mahsulotlar yaratishga qaratilgan strategiyalar korxonalar uchun ustuvor yo'nalish hisoblanadi. Bu yondashuv kompaniyalarga nafaqat ichki bozorda, balki global bozorda ham qo'shimcha afzalliklar beradi, chunki ekologik toza mahsulotlarga talab ortib bormoqda.

Bundan tashqari, raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarish jarayonida bozorni chuqur tahlil qilish va asosli strategik qarorlar qabul qilish muhim ahamiyatga ega. Qurilish materiallari sanoatida faoliyat yuritayotgan korxonalar doimiy ravishda bozor dinamikasini kuzatib borishlari, raqobatchilar faoliyatini tahlil qilishlari, yangi tendensiyalarni aniqlashlari va o'z ish faoliyatlarini shunga mos tarzda optimallashtirishlari lozim.

## XULOSA VA TAKLIFLAR

Qurilish materiallari sanoati korxonalari raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarish bugungi kunda iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biriga aylangan. Ushbu soha iqtisodiyotning turli tarmoqlarini zarur materiallar bilan ta'minlaydi va infratuzilma qurilishini qo'llab-quvvatlovchi muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalar o'z faoliyatini raqobatbardoshlikni oshirish, samarali boshqaruv tizimlarini joriy etish, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish, malakali kadrlar tayyorlash va ekologik xavfsizlikni ta'minlash orqali rivojlantirishi zarur.



Boshqaruv strategiyalarini takomillashtirish, raqobatbardosh narxlar va yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarish, shuningdek bozorni tahlil qilish va yangi tendensiyalarni hisobga olish korxonalar uchun muvaffaqiyatga erishish imkoniyatlarini kengaytiradi. Qurilish materiallari sanoatining raqobatbardoshligini oshirish jarayonida ekologik xavfsizlikni inobatga olish alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki jahon bozorida ekologik toza mahsulotlarga talabning ortib borishi ushbu soha uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Shu sababli, qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda kompleks yondashuv, innovatsion texnologiyalardan foydalanish, kadrlar salohiyatini rivojlantirish va bozorni chuqur tahlil qilish bugungi kundagi eng muhim vazifalardan biridir. Uzoq muddatli muvaffaqiyat va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun raqobatbardoshlikni boshqarish samarali hamda izchil tarzda amalga oshirilishi zarur.

#### Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, 2023-yil. Qurilish materiallari sanoatining ishlab chiqarish hajmlari.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 23-martdagi farmoni, qurilish materiallari sanoatini rivojlantirish va raqobatbardoshlikni oshirish dasturi.
3. Jalolov, X. M. (2020). "Qurilish materiallari sanoatining raqobatbardoshlik salohiyatini oshirishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash." O'zbekiston iqtisodiyoti ilmiy jurnali, 12(4), 56-63.
4. Nurmuhamedov, B. A. (2019). "Qurilish materiallari sanoatining rivojlanishida ekologik jihatlar va barqaror ishlab chiqarish tizimlari." Ekologiya va iqtisodiyot jurnali, 8(2), 45-52.
5. Temirov, T. Sh. (2021). "Qurilish materiallari sanoatida marketing strategiyalarining ahamiyati." Marketing va menejment jurnali, 6(3), 34-41.
6. Mirzaev, O. I. (2020). "Raqobatbardoshlik salohiyatini oshirishda resurslarni samarali boshqarish: energiya tejash texnologiyalari." Energetika va resurslarni boshqarish jurnali, 15(1), 22-29.
7. Ginzburg, B. D. (2019). "Raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishda tizimli yondashuv." Tizimli boshqaruv ilmiy jurnali, 10(4), 65-72.
8. Shirokov, N. A. (2018). "Tizimli yondashuv va innovatsiyalarni doimiy ravishda tatbiq etish." Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 7(1), 14-21.
9. Zimnyaya, N. (2017). "Xalqaro bozor talablari va yangi tendensiyalarni inobatga olishda innovatsion va ekologik yondashuvlar." Global iqtisodiyot va bozorlar jurnali, 11(3), 91-98.



## IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

*Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal*

**Ingliz tili muharriri:** Feruz Hakimov

**Musahhih:** Zokir ALIBEKOV

**Sahifalovchi va dizayner:** Oloviddin Sobir o'g'li

---

### 2025. № 5

---

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.  
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot\_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot\_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

**Litsenziya raqami:** №046523. PNFL: 30407832680027

**Manzilimiz:** Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani  
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

---